

- coe e Mniszech Potocka, Castellaneoe cracoviensi elz dolemlissimoe post obitum maiti Consortis a suo Fundatore et Proteclore orballo Collegio stanislaopolilano S. J. declaratus. – Leopoli : typ. S. J., 1751.
26. Pietas Domus Potocciae; in Fnuere Illustrissimi Domini Domini Stanislai in Zbara & Niemirów Potocki, Palatini Posnaniensis, Panegyri publica Orbi Universo proposita Illustrissimae Proli in funere Parentis sui maestissimae pro solatio afflicti pectoris dedicata a Collegio Stanislaopoliensi Soc. Jesu. Anno Christi 1760. – Leopoli : Typis Acad. S. R. M. Coli. Soc. Jesu. S. u., 1760.
27. Żaloszna Strata Ojczyzny Ojca, Starodawnego Domu ozdoby Rycerstwa chwały, z mierci laśnie Wielmożnego JMci Pana Stanisława na Żłotym Potoku Potockiego. Woiewody Poznańskiego, Kawalera Orderu Orła Białego, Jaśnie Wielmożney JMCi Pani Helenie z Zamoyskich Potocki, Woiewodzinie Poznańskiej Żalosznej po Nayukochańszym Mężu Swoim Małżonce wyrażona od ubolewaiącego nad źmiercią Fundatora y Protektora swojego Collegium Stanisławowskiego Societatis Jesu. Roku Pańskiego 1760. We Lwowie, w Drukarni Akademickiey JKM. Soc. Jesu. – Leopoli : Typis Collegii Soc. Jesu, 1760. – 96 s.
28. Заленський С. Отці єзуїти в Станиславові / С. Заленський. – Івано-Франківськ : Лілея – НВ, 2010. – С. 48.

В статтє проанализированы панегирики, издававшиея иезуитами и являющиеся источниками для изучения деятельности Общества Иисуса в Станиславове, охарактеризовано содержание и определена их социальная функция в XVIII веке. Исследованы панегирики, в которых отражены деятельность известных меценатов и покровителей иезуитов. Освещены функционирование Ордена иезуитов в Станиславове, в частности описаны периоды его пребывания в городе и вклад в культурно-образовательную сферу.

Ключевые слова: иезуиты, панегирик, источники, костел, архив, Станиславов, коллегіум, герб.

The article analyzes the eulogies that were published by the Jesuits and is the source of the study of the Society of Jesus in Stanislav, described their content and their social function defined in the XVIII century. Panehirnyky analyzed, reflecting the activities of known philanthropists and patrons of the Jesuits. Deals with the functioning of the Jesuits in Stanislav particular periods described his stay in the city and contribute to the cultural and educational sphere.

Keywords: Jesuits, panehirnyk, church, archive, Stanislav, college, emblem.

УДК 94 (477.83.86)

Лілія ШОЛОГОН

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АКТУАЛІЗОВАНИХ ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РУХУ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧНИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

У статті подана характеристика актуалізованих джерел з історії національно-культурного руху українців Галичини другої половини ХІХ – початку ХХ ст., тобто тих, що оприлюднені у вигляді документальних збірників або виявлені і вивчені дослідниками, а почерпнута з них інформація запроваджена до наукового простору на сторінках монографічних та інших видань. Зроблено спробу з'ясувати особливості актуалізації документів і матеріалів офіційного характеру та джерел особового походження наприкінці ХІХ – початку ХХ ст., у міжвоєнний період, у працях радянських та сучасних українських дослідників.

Ключові слова: актуалізовані джерела, документи офіційного характеру, джерела особового походження, національно-культурний рух, Галичина

Новітнє історичне джерелознавство виокремлює в структурі джерельної бази будь-якого дослідження актуалізовані та неактуалізовані джерела, тобто запроваджені до наукового простору і не запроваджені. До актуалізованих відносять свідчення двох видів: а) які виявлені, належним чином опрацьовані й оприлюднені внаслідок археографічної роботи у форматі серійних документальних збірників, проблемно-тематичних видань, хрестоматій або окремих відбитків тих чи інших пам'яток; б) які виявлені і вивчені дослідниками, а почерпнута з них інформація запроваджена до наукового обігу попередниками у вигляді копій документів чи ін-

ших джерел або витягів чи цитат з них та з відповідною інтерпретацією їх змісту. Якщо екстраполювати сказане на досліджувану нами проблему, тобто на аналіз джерел з історії українського національно-культурного руху в Галичині в період 1848–1914 рр., то можемо стверджувати про наявність обох видів актуалізованих джерел. Їх інформаційний потенціал, безперечно, є важливим для реконструкції подій з історії краю впродовж так званого “австрійського періоду” нашої історії.

Метою статті є з’ясування особливостей актуалізації документів і матеріалів офіційного характеру та джерел особового походження на сторінках як археографічних видань, так і монографічних праць.

Перед тим, як перейти до загальної характеристики кожної з цих підгруп актуалізованих джерел, вважаємо за доцільне висловити щонайменше два суттєвих застереження. По-перше, необхідно зазначити, що найважливіші інформаційні ресурси, які введені до наукового обігу, базуються, насамперед, на документах і матеріалах офіційного характеру. Вони включають законодавчі акти, документи органів влади і управління, політичних партій, громадських об’єднань, культурних і наукових товариств. Саме ці джерела проливають світло на офіційну політику Австро-Угорщини у Галичині стосовно української освіти, культури, науки і духовності, задоволення національних прав і запитів українців, протестний рух проти ущемлення прав і свобод громадян. По-друге, джерелознавча критика і встановлення достовірності та об’єктивності інформаційного потенціалу документів і матеріалів офіційного характеру можливі лише за умови порівняння з відомостями інших свідчень, зокрема актуалізованих джерел особового походження.

З погляду хронологічного підходу, актуалізація джерел офіційного характеру та особового походження з історії українського національно-культурного руху в Галичині означеного періоду почалася з кінця XIX ст. і триває до наших днів. Це означає, що їх оприлюднення проводилося в часи Австро-Угорщини, в роки перебування Галичини в складі Польщі, в радянську добу і в умовах незалежності України. Звідси випливає необхідність порівняльного аналізу документів на відповідність оригіналам, виявлення купюр, а також критичного підходу до їх інтерпретації. Відомо, що в радянські часи, коли пріоритетним критерієм оцінки джерел, їх відбору для археографічних практик та досліджень був так званий “партійно-класовий” підхід, мали місце численні факти грубого перекручення змісту документів та матеріалів, які відклалися в архівах. Наприклад, у збірнику “Класова боротьба селянства Східної Галичини (1772–1849). Документи і матеріали”¹, упорядниками якого стали О. Купчинський, А. Сісецький та Ф. Стеблій, уперше були опубліковані джерела з фондів 146 “Галицьке намісництво”, 180 “Головна Руська Рада” Центрального державного історичного архіву України у м. Львові. Це переважно прохання, скарги та звернення місцевих рад і громад щодо покращення матеріального становища селянства, скасування панщини тощо. Поряд із цим національно-патріотична та культурно-освітня проблематика, зокрема ставлення селян до поділу Галичини на українську та польську провінції, впровадження української мови в роботі адміністративних установ краю, відкриття україномовних народних шкіл, що набула помітної актуальності під час революційних подій 1848–1849 рр., представлена лише окремими документами.

У 50-х рр. XX ст., під час певної лібералізації суспільно-політичного життя в СРСР, яка торкнулася й наукової сфери, було видано низку документальних збірників, зокрема: “Під прапором Жовтня: вплив Великої Жовтневої соціалістичної революції на піднесення революційного руху в Західній Україні (1917–1920): Документи і матеріали”, “З історії революційного руху у Львові. 1917–1939. Документи і матеріали”, “Революційна боротьба на Тернопільщині. 1917–1939 рр. Документи і матеріали”. Згодом побачили світ такі збірники джерел, як “Становище трудящих Львова. 1917–1939: Документи і матеріали” (1961 р.), “Боротьба за возз’єднання Західної України з Українською РСР. 1917–1939 : Збірник документів і матеріалів” (1979 р.)² тощо, що опосередковано стосуються досліджуваної нами проблематики. У них вміщено чимало документальних джерел про передумови зростання національно-визвольної боротьби наелення Галичини, його соціально-економічне, суспільно-політичне та національно-культурне становище напередодні розпаду Австро-Угорської монархії. Поряд з тим лівова частка документів, незважаючи на їх упереджений відбір, аж ніяк не підтверджувала вплив революційних

подій у Росії на розвиток революційно-визвольного руху в Галичині. Як правило, публікувалися короткі витяги з документів про радикалізацію національно-визвольного руху в краї, які мали доводити вплив “революційних” подій на Наддніпрянщині.

Окремої уваги заслуговує ідеологічна забарвленість вступних статей до опублікованих документальних збірників. Так, упорядники видання “Класова боротьба селянства Східної Галичини (1772–1849). Документи і матеріали” у передмові щодо характеру опублікованих ними джерел зазначили: “За походженням документи можна розділити на дві великі групи. Першою, дуже важливою, є група документів, авторами яких є селяни та їхні представники. Це насамперед колективні скарги і заяви селян, вимоги і протести, свідчення на допитах і т. п. Ці документи найповніше і найбільш об’єктивно відображають становище селян, його настрої, непримиренне ставлення до панівного класу та існуючої системи експлуатації і разом з тим розкривають окремі прояви класової боротьби. Подібними за своїм змістом є також документи, що вийшли від місцевих руських рад. Проте на деяких з цих документів, особливо на скаргах, позначилися монархістські ілюзії селян, їхні марні сподівання на підтримку органів влади, що й зумовило їхній відповідний стиль. Тяжке становище селянства як причину його антипоміщицьких виступів зображають документи, що вийшли від Головної руської ради, проте в них пробиваються страх українських буржуазно-ліберальних кіл перед революційними виступами народних мас, їхні сподівання на реформи “зверху”³.

У радянському виданні джерел “З історії революційного руху у Львові. 1917–1939. Документи і матеріали” Г. Ковальчак, В. Пашенко, Г. Сизоненко, А. Сісецький у передмові патетично зазначали: “Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції мала особливо великий вплив на розвиток революційного руху в Західній Україні. Ідеї Жовтня надавали нових сил трудящим в боротьбі за соціальне і національне визволення. В героїчній боротьбі за світле майбутнє, за воз’єднання з Радянською Україною львівський пролетаріат вписав не одну славу сторінку в історію визвольного руху. Про це красномовно розповідає даний збірник, що є однією з книг серійного видання документів з історії старовинного українського Львова і охоплює останній рік перебування Західної України під гнітом Австро-Угорщини (від листопада 1917 р. до листопада 1918 р.)... Для більш широкого висвітлення теми використано документи польського буржуазного суду і поліції. В збірнику публікуються судові вирoki, поліцейські донесення, рапорти, розпорядження, інформації, звіти, що свідчать про участь трудящих міста в революційних виступах, демонстраціях, мітингах, зборах, страйках. Подаються повідомлення про розповсюдження комуністичних відозв, листівок та революційної літератури. До цих документів часто треба підходити критично, бо поліція з різних мотивів применшувала значення тих чи інших революційних виступів трудящих, замовчувала роль комуністів у них, охаювала борців за народну справу, зводила наклепи на революційний рух і Радянський Союз... Все ж через відсутність багатьох документів не всі роки висвітлені достатньо і не завжди дана вичерпуюча характеристика як самого революційного руху, так і його причин”⁴. Звісно, наведені ідеологічні постулати зовсім не носили науковий характер. Вони лише свідчили про тенденційний підхід упорядників до підбору джерел, що включалися до документальних видань, упереджене трактування їхнього змісту.

Істотно відрізняється від описаних вище передмова Олега Турія до сучасного археографічного видання “Головна Руська Рада (1848–1851): протоколи засідань і книга кореспонденції”. Вона переконливо доводить про критичний підхід до актуалізованих документів, застосування перехресного аналізу з матеріалами, надрукованими на сторінках часопису “Зоря Галицька”. Зокрема її автор зазначив: “Немає сумніву в автентичності опублікованих нами текстів. Це підтверджують стиль і манера написання, наявність двох версій протоколів кількох засідань, писаних одним або двома різними почерками, чисельні виправлення і “типові” помилки, співпадіння почерків у протоколах з іншими відомими документами того самого автора. Натомість можна сумніватися, чи доступна нам версія була остаточною? Підставою для легітимності такого питання є те, що за статутом кожен протокол попереднього засідання повинен оголошуватися на наступному зібранні і лише після схвалення Радою з підписами головуєчого і секретаря підшиватися до справи. У переважній більшості опублікованих тут протоколів такі підписи відсутні взагалі, а лише на двох є автограф другого секретаря Теодора Леонтовича. Ще

одним доказом існування іншої версії протоколів є публікації в “Зорі Галицькій”. Вміщені там звіти з окремих засідань мають різночитання з опублікованими тут текстами, більше того, вони об’ємніші за обсягом й інформативніші за змістом. Малоймовірно, щоби друкований орган Головної Руської Ради, яким була “Зоря Галицька”, публікував протоколи, не затверджені самою Радою. Тому можна висловити припущення, що доступні нам тексти є лише попередніми (робочими) варіантами остаточних версій, оригінали яких не збереглися, або, принаймі, поки що невідомі”⁵.

Розглядаючи інформаційний потенціал актуалізованих джерел, не можна оминати аналіз коментарів уміщених у збірниках документів, які можуть дати додаткову інформацію щодо часу їх створення, авторства, а також про ідейні уподобання їх укладачів. Наприклад, редактором та упорядниками вищезгаданого археографічного видання встановлено дати всіх недатованих і нумерованих протоколів на підставі відомостей про періодичність засідань, що містяться в самих протоколах, згадок і публікацій у “Зорі Галицькій”, інформації з книги кореспонденцій. Щодо авторства останньої, то в коментарях з цього приводу зазначено, що від початку діяльності Головної Руської Ради цю книгу вів другий секретар Т. Леонтович, із 16 березня 1849 р. до 5 серпня 1850 р. включно – О. Ланикевич, а з 15 серпня того ж року і до кінця – голова ради М. Куземський⁶.

Певну специфіку мала актуалізація джерел особового походження: біографій, щоденників, епістолярію та спогадів учасників українського національно-культурного руху в Галичині. Серед запроваджених до наукового простору автобіографій, листів, мемуарів переважають праці, написані літераторами, митцями, науковцями; значно менше опубліковано джерел особового походження, що розкривають різні аспекти громадсько-культурної діяльності відомих політичних постатей. На початку ХХ ст. в Галичині, як уже зазначалося, вагомий внесок у справу публікації епістолярної спадщини Я. Головацького, Д. Зубрицького, М. Драгоманова зробили відомі вчені – Кирило Студинський, Михайло Павлик, Іван Франко, які заклали передумови для подальших археографічних досліджень у цій царині, оскільки передмови та окремі коментарі, вміщені в них, безперечно, мали наукову цінність. На високому рівні в цей час опубліковано Михайлом Возняком невідому автобіографію В. Шашкевича, зі збереженням авторської мови, але відповідно до сучасного тоді правопису та розділових знаків⁷. Низку автобіографій українських літераторів, зокрема О. Кобилянської, О. Маковея, Марка Черемшини, було опубліковано на сторінках Літературно-наукового вісника (далі – ЛНВ) у міжвоєнний період. Щодо останньої з них, то варто зазначити, що вона вперше надрукована у ЛНВ за 1927 р. під назвою “Моя автобіографія” із застереженням “Передрук заборонений” і такою приміткою редакції: “За ласкавою згодою високоповажної дружини покійного друкуємо сей посмертний твір, гарний, блискучий і простий, як все, що вийшло з-під пера М. Черемшини”⁸. Одночасно ці автобіографічні нотатки опубліковано в радянському журналі “Життя й революція” за 1927 р. Згодом вони ввійшли і до інших видань. Проте у двотомнику праць Марка Черемшини, що побачив світ 1974 р. за упорядкуванням Олекси Мишанича, у коментарях до автобіографії зверталася увага на окремі неточності, виявлені в першодруці.

Зокрема, автори акцентували увагу на тому, що цю автобіографію автор написав на прохання українського радянського літературознавця Андрія Музички, який у 1925 р. працював над книгою про творчість Марка Черемшини. У листі з Одеси від 1 січня 1926 р. він просив письменника подати найважливіші факти з його життя і поставив цілу низку запитань. Відповіддю на цей лист і стала розгорнута “Автобіографія”, яка донині залишається найголовнішим джерелом вивчення життєвого шляху співця Гуцульщини⁹.

Про те, що “Автобіографія” є розгорнутим листом А. Музичці, свідчить, зокрема, і прикінцевий абзац тексту: “Наприкінці зраджу Вам, що ще ніхто не жадав від мене такої обширної автобіографії та що Ви, ставлячи мені стільки багато запитань, робити з мене важну парсону...”¹⁰. У жодному з видань до 1974 р. ці слова-звернення до адресата не наводилися, оскільки “Автобіографію” подавали за першодруками – ЛНВ і журналом “Життя й революція”. Проте навіть із цитат, наведених у книзі А. Музички про Марка Черемшину, стало очевидним, що тексти першопублікацій і автографа не ідентичні.

Невідомо, яку копію передала для публікації в ЛНВ дружина письменника: в архіві часопису вона не збереглася; хто готував її до друку, з якого джерела, чи робилися тут доповнення та скорочення – встановити важко. У Відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України зберігається чистовий автограф “Автобіографії” – 15 аркушів великого формату, без дати, не призначених для друку. Копію для публікації до ЛНВ передала дружина письменника вже після смерті автора. Тому за основний текст “Автобіографії” Марка Черемшини треба брати чистовий автограф, зроблений на замовлення А. Музички. Він має назву “Автобіографія”, а не “Моя автобіографія”, відсутня присвята “Моїй дружині Наталії”. В першодруці не згадано деяких учителів майбутнього письменника, товаришів з часів навчання в гімназії та університеті, вилучені слова глибокої вдячності батькові письменника, натомість з’явилися інші – присвячені дружині Наталії¹¹.

Загалом, археографічним публікаціям радянської доби, що актуалізували джерела особового характеру, притаманна відверта або замаскована ідеологічна складова, яка особливо проявлялася у вступних статтях та коментарях, що помітно знижувало загалом високий рівень багатьох видань, опублікованих тодішніми вченими, включаючи й 50-томне видання творів І. Франка, збірник “Іван Франко: документи і матеріали. 1856–1965”¹² тощо. Зокрема, до радянських видань не було включено численні твори письменника, які “не вписувалися” в тогочасну оцінку його творчості: листування, що становить понад десяток томів додатково, філософські праці, вражаючи літературна критика тощо. Серед останніх варто зазначити такі праці: “Причинки до оцінення поезій Тараса Шевченка”, “Поет зради”, “Український і галицький радикалізм”, “Не так ті вороги, як добрії люди”, “Ukraina irredenta”, “Двоязичність і дволичність”, “Семітизм і антисемітизм у Галичині”. Тому готуючи до друку 1985 р. “Мозаїку: Із творів, що не ввійшли до Зібр. тв. у 50 т.”, (яка в радянський час так і не побачила світ), літературознавець Микола Василенко зазначив: “А хотілося, щоб люди знали... як Франко розглядав питання соціалізму і демократизму, москвофільства й українофобства, тобто україножерства, семітизму й радикалізму... “двоязичність і дволичність?...”¹³. Траплялися випадки, коли упорядники археографічних публікацій намагалися зробити їх зміст ідеологічно нейтральним, пропускаючи слова або й речення в тексті (інколи навіть не ставлячи замість них трьох крапок). Поряд з цим археографами була проведена значна дослідницька праця, яка інколи дозволяла виправити помилки, допущені в попередніх виданнях джерел особового характеру, про що вже зазначалося.

Безперечно, у сучасних археографічних проектах не лише відсутня ідеологічна складова, але й з’явився ряд нових позитивних тенденцій: публікація листів за схемою лист – відповідь (наприклад, у серійному “Епістолярні джерела грушевськознавства”), мемуарів та щоденників відомих громадсько-політичних діячів, які в радянський час не могли бути опубліковані, оскільки до них було прикріплено ярлик “український буржуазний націоналіст” (“Спомини з мого життя” О. Барвінського, уривки зі щоденника М. Грушевського за 1904–1910 рр.), джерел особового походження, що належали маловідомим громадсько-культурним діячам другої половини XIX – початку XX ст. (уривку зі щоденника цитриста й композитора Є. Купчинського за 1888–1889 рр., листів галицьких літераторів та громадсько-культурних діячів братів Богдана і Павла Кирчівих¹⁴, поета та літературознавця О. Луцького¹⁵ до І. Франка) тощо. Загалом ці та інші археографічні публікації супроводжуються змістовними вступними статтями та ґрунтовними примітками, хоча часом у їхніх упорядників виникають труднощі з ідентифікацією окремих прізвищ, назв вулиць, складного почерку.

Окремі аспекти національно-культурного руху українців Галичини другої половини XIX – початку XX ст. знайшли відображення у споминах та мемуарах польських і російських політиків – М. Бобжинського¹⁶, Л. Василевського¹⁷, С. Вітте¹⁸, П. Мілюкова¹⁹, С. Сазонова²⁰ та інших. Хоча в передмовах та коментарях, зроблених польськими та російськими вченими, про польсько-українські та російсько-українські стосунки або не згадується взагалі нічого, або подається не зовсім об’єктивна інформація.

Найбільш поширеним каналом актуалізації джерел, які віднесені до об’єктів вивчення обраної теми, виступають конкретно-історичні дослідження з історії національного і культурного життя в Галичині, а також джерелознавчі праці попередників. Історії національно-культурного руху українців Галичини присвячена ціла низка узагальнюючих і монографічних

праць, наукових статей, автори яких залучили досить різноманітні свідчення, в тому числі офіційного характеру та особового походження. Зокрема, в узагальнюючій праці Миколи Кугутяка "Галичина: сторінки історії"²¹, підготовленій на джерельній базі, що була доступна українським історикам на початку 90-х рр. ХХ ст., і де, серед іншого, значна увага відведена національно-культурному руху українців краю, частки джерел офіційного характеру та особового походження є однаковими. Натомість в дослідженні Ярослава Грицака "Нариси історії України: формування модерної української нації ХІХ – ХХ ст."²² суттєво переважають джерела особового характеру. Автор узагальнюючої праці поставив собі за мету перш за все познайомити читача з концепціями зарубіжних істориків щодо української історії ХІХ–ХХ ст., тому її джерелознавчий сегмент є дещо обмеженим.

На ґрунтовному джерельному підґрунті написана монографія Ігоря Райківського "Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини ХІХ століття"²³. Щодо співвідношення в праці використаних джерел особового походження та офіційного характеру, то перші суттєво переважають (приблизно 10 до 1). Поряд із цим у монографічному дослідженні Юрія Плекана "Боротьба за реформу виборчого законодавства до Австрійського парламенту та Галицького сейму (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)"²⁴ явно домінують матеріали офіційного характеру, що, безперечно, зумовлене проблематикою дослідження. Співвідношення джерел особового характеру до матеріалів офіційного характеру становить 1 до 2 на користь останніх.

У монографії І.Я. Райківського запроваджено до наукового простору значний масив епістолярного матеріалу, оскільки інформація про особисті взаємини українських діячів Наддніпрянщини і Галичини в ХІХ – на початку ХХ ст. проявлялася насамперед через листування. Це листи А. Вахнянина до П. Куліша, кореспонденція останнього до братів Олександра, Осипа і Володимира Барвінських; взаємний епістолярій однодумців О. Кониського та Олександра Барвінського, що послідовно виступали за польсько-українську угоду, відому в історії, як "нова ера"; листування Я. Головацького з українофобами – вченим і журналістом К. Говорським та професором Київського університету С. Гогоцьким і багато інших. Це переважно джерела, що містять інформацію про активізацію наукових контактів, обговорення ідейних засад українського національного руху, регулярний обмін літературою між Галичиною і Наддніпрянською Україною наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. Серед джерел офіційного характеру, актуалізованих автором згаданого монографічного дослідження, – матеріали, що дають уявлення про переслідування російським царизмом діяльності громадівців-українофілів на Наддніпрянщині, а також про їх зв'язки з Галичиною; повідомлення Львівської дирекції поліції владних структур про першу поїздку до Галичини українського історика В. Антоновича в 1880 р., що зберігається у фондах Державного архіву Львівської області; документи про ставлення до українського питання Польської партії Галичини і Сілезії, які містять фонди Державного архіву у Кракові²⁵.

У праці Ю.В. Плекана "Боротьба за реформу виборчого законодавства до Австрійського парламенту та Галицького сейму (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)" запроваджено до наукового обігу, як уже зазначалося, насамперед документи офіційного характеру: проекти, програми, відозви, петиції політичних сил і громадських організацій, парламентських клубів. Серед них низка цінних матеріалів, що зберігаються у 146 фондів Центрального державного історичного архіву України, м. Львова, зокрема проекти реформи виборів до Галицького сейму і Положення про вибори і утворення виборчих округів у Галичині, де автори запропонували межі виборчих округів у східній і західній частині краю, визначили кількість депутатів від кожного з округів; списки виборців – поляків, українців, німців, які дозволяють з'ясувати можливості для перемоги на виборах у мешканців краю на початку ХХ ст.; листування міністерства внутрішніх справ, яке намагалося реагувати на скарги щодо виборчих зловживань під час виборчих кампаній до сейму та гмінних рад, із староствами в Галичині²⁶ тощо.

Безперечно, джерельна база узагальнюючих праць, і, особливо, монографічних досліджень з цієї проблематики є вагомим, однак значна частина як уже актуалізованих джерел, так і ще не опублікованих залишилася поза увагою сучасних вчених.

Отже, наявність досить великого масиву вже актуалізованих джерел з історії національно-культурного руху українців Галичини в період 1848– 1914 рр. аж ніяк не означає, що вони

не потребують спеціального джерелознавчого аналізу. До того ж, за нашими підрахунками, вони посідають, лише п'яту частину в джерельній базі з проблематики, що нами досліджується. Це підтверджує зроблена нами загальна характеристика актуалізованих джерел, засвідчивши, що переважна більшість з них не піддавались джерелознавчому аналізу, не зважаючи на те, що їм належить важливе місце в інформаційному полі дослідження.

1. Класова боротьба селянства Східної Галичини (1772–1849). Документи і матеріали / упоряд.: О. А. Купчинський, А. Г. Сісецький, Ф. І. Стеблій. – К. : Наукова думка, 1974. – Ч. 1. – 596 с.
2. Великочий В. С. Джерела до вивчення державного будівництва в ЗУНР / Володимир Степанович Великочий. – Івано-Франківськ : Плай, 2003. – 278 с.
3. Класова боротьба селянства Східної Галичини (1772–1849). Документи і матеріали... – С. 31–32.
4. З історії революційного руху у Львові. 1917–1939. Документи і матеріали / упоряд. : Р. Ковальчак, В. Пашенко, Г. Сизоненко, А. Сісецький; відп. ред.: І. П. Крип'якевич. – Львів : Львівське книжково-журнальне вид-во, 1957. – 795 с.
5. Головна Руська Рада (1848–1851) : протоколи засідань і книга кореспонденції / за ред. О. Турія ; упоряд. У. Кришталевиц та І. Сварник. – Львів : Ін-т історії церкви Українського католицького ун-ту, 2002. – С. XXVIII–XXIX.
6. Там само. – С. XXIX–XXX.
7. Возняк М. Недрукована автобіографія Володимира Шашкевича / Михайло Возняк. – Львів : З друкарні І. Айхельберга, 1911. – 29 с.
8. Черемшина Марко. Твори : У двох томах / Марко Черемшина . – К. : Наукова думка, 1974. – Т. 2 / упоряд. та примітки О. Мишанича. – С. 258.
9. Там само. – С. 258.
10. Там само. – С. 231.
11. Там само. – С. 259.
12. Франко Іван. Документи і матеріали. 1856–1965 / упоряд.: І. Л. Бутич, Я. Р. Дашкевич, О. А. Купчинський, А. Г. Сісецький. – К. : Наукова думка, 1966. – 542 с.
13. Франко І. Я. Мозаїка : Із творів, що не ввійшли до Зібр. тв. у 50 т. / упоряд. З. Т. Франко, М. Г. Василенко. – Львів : Каменяр, 2001. – 431 с.
14. Франко Іван і брати Кирчіви : листування / передмова, публікація та примітки Романа Кирчіва // Записки НТШ. Т. ССXXIX: Праці філологічної секції. – Львів, 1995. – С. 389–425.
15. Листи Остапа Луцького до Івана Франка і “Літературно-наукового вісника” / упоряд. П. Ляшкевич // Записки НТШ. Т. ССXXIX: Праці філологічної секції. – Львів, 1995. – С. 429–448.
16. Bobrzyński M. Z moich pamiętnikow / M. Bobrzyński. – Wrocław ; Kraków : Wyd. Zakł. im. Ossolińskich, 1957. – 405 s.
17. Wasilewski L. Moje wspomniena ukraińskie / L. Wasilewski. – Warszawa : Wydawnictwo Jana Fista, 1932. – S. 5–35.
18. Витте Сергей Юльевич : собрание сочинений [Електронний ресурс]. – Режим доступу : Lib. ru : Класика
19. Милюков П. Н. Воспоминания / за ред. В. М. Подугольникова. – М. : Политидат, 1991. – 528 с.
20. Сазонов С. Воспоминания / С. Сазонов. – М. : Международные отношения, 1991. – 410 с.
21. Кугутяк М. Галичина : сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. – 1939 р.) / Микола Васильович Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
22. Грицак Я. Нариси історії України : формування модерної української нації XIX–XX ст. / Ярослав Грицак. – К. : Генеза, 2000. – 360 с.
23. Райківський І. Ідея української національної єдності в громадському житті Галичини XIX століття / Ігор Ярославович Райківський. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарп. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2012. – 932 с.
24. Плекан Ю. Боротьба за реформу виборчого законодавства до Австрійського парламенту та Галицького сейму (кінець XIX – початок XX ст.) / Юрій Васильович Плекан. – Івано-Франківськ : Видавець Третяк І. Я., 2008. – 204 с.
25. Райківський І. Ідея української національної єдності... – С. 97–110.
26. Плекан Ю. Боротьба за реформу виборчого законодавства... – С. 35.

В статтє представлена характеристика актуалізованих источников по истории национально-культурного движения украинцев Галичины второй половины XIX – начала XX в., то есть тех, которые обнародованы в виде документальных сборников или обнаружены и изучены исследователями, а изъятая из них информация введена в научное пространство на страницах монографических и других

изданий. Сделана попытка выяснить особенности актуализации документов и материалов официального характера и источников личного происхождения в конце XIX – начале XX в., в межвоенный период, в трудах советских и современных украинских исследователей.

Ключевые слова: актуализированные источники, документы официального характера, источники личного происхождения, национально-культурное движение, Галичина.

The article contains description of up-dated sources from the history of national-cultural movement Ukrainian Galicia second half of XIX – early XX century, those published in the form of documentary collections or discovered and studied by researchers and drawn from the information introduced to the scientific space on the pages of monographs and other publications. An attempt to find out the specifics of actualized documents and records of official nature and sources of personal origin in the late of XIX – early XX century, in the interwar period, the works of Soviet and modern Ukrainian researchers.

Keywords: actualized source, documents of official nature, sources of personal origin, national-cultural movement, Galychyna.

УДК 94 (477.030) “1990”

Stepan Borchuk

REGIONAL STUDIES ENCYCLOPEDIA OF UKRAINE – 26-VOLUME “HISTORY OF CITIES AND VILLAGES UKRAINIAN SSR”.

Докладне вивчення особливостей підготовки першого радянського енциклопедичного видання з історії УРСР, нюансів наукових позицій кожного з творців/учасників “РЕІУ”, загального політико-ідеологічного контексту доби наприкінці 1960-х – на початку 1970-х рр. та його впливу на виконання цього енциклопедичного проекту дозволить краще усвідомити особливості історіографічного процесу у республіці цього часу, побачити у надрукованому чотиритомнику не лише обмеженість чи виразні вади цього “інформаційного ресурсу”, а й реконструювати ті історіографічні конструкти, події, особи, які, так би мовити, залишилися “за кадром” видання або ж представлені у ньому в урізаному, вихолощеному, а то й сфальшованому вигляді.

Ключові слова: енциклопедія, наука, історія, міста, села, розвиток, дослідники, редакція.

The principal edition “Ukrainian Soviet Encyclopedia” 1957–1965 not only completed the first successful edition of the Great Ukrainian Encyclopedia, but also laid the foundation for future work on other global projects.

In the first half of 1960-s. that time leadership of USSR adopted a number of important decisions concerning the development of historic study. Thus, May 29, 1962 the Communist Party of Ukraine adopted a resolution on the publication of “History of the towns and villages of the Ukrainian SSR” in 26 volumes. For its preparation was established main editorial board headed by Deputy Chairman of the USSR Council of Ministers P.T.Tronko, composed of leading scientists – sotsiohumanitaristy, university professors historical subjects, employees of institutions of the USSR. Deputy Head of the Main editorial board of the “History of towns and villages in the USSR” was appointed director of the Institute of History of the USSR O.K. Kasymenko¹.

Essays and articles on the history of cities, towns, businesses, farms during the 1950-s ethnographers published in Donbass, Zhytomyr, Kyiv, Kharkiv, Khmelnytsky, Chernigov, Cherkassy and other areas of the country. An important form of local history were hiking excursion for the study of nature, exploring the monuments of history and culture. Every year more and more attention to the development of historic study paid research institutions. For example, in the mid – 1950-s began compiling historical and geographical dictionary of the Institute of History of the USSR and the Institute of Social Sciences of the USSR in Lviv. Archival institutions of the republic in the postwar period began to actively engage in the use of documentary material for scientific purposes. In 1956-1959 archives of the USSR with the participation of research institutions and higher education institutions prepared and published about 50 collections of documents, which were showed historical